

"לבניינה של תורה" – חלק רמ"ח
שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

"פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה"

פרי השקידה

אנחנו עומדים כעת בפתחו של זמן חורף. לפנינו חמישה חודשים, של עבודה גדולה וקשה הניצבת לפנינו. בכוונתי לעסוק בשאלה שרבים מתחבטים בה, במודע או שלא במודע: איך נביא את עצמינו לידי הצלחה רוחנית, לידי הצלחה לימודית? כיצד נעמוד במשימה גדולה ונכבדה זו?

ישנה אגרת נפלאה שכתב הרב זצ"ל¹ לתלמיד שכפי נראה היו לו קשיים בלימוד והוא התייעץ עליהם עם הרב. מתוך הדברים ניתן להבין את הדברים מהם הוטרד אותו תלמיד.

כך כתב לו הרב: "לא בדרך מורגש מתראה פרי השקידה" – "פרי השקידה" אינו נראה בדרך מוחשית ומיידית. הרב משתמש כאן במונח "פרי השקידה", כשם שהחקלאי זקוק לסבלנות מרובה עד שהוא זוכה לראות פרי בשל. מתחילת תהליך הגידול, אף לאחר שהעץ כבר החל לגדל פירות נדרש החקלאי להשקיע השקעה מרובה ביותר ולהתאמץ בכל כוחו עד שיזכה לראות את הפרי הבשל.

פריטים מכניים, רובוטים לדוגמא, אכן ניתן לייצר באופן מהיר מאד, ובתום הייצור הם מושלמים כמוצר מוגמר. אך בני אדם הריהם כעצים, כלשון הכתוב²: "פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה" – עץ צומח לאיטו וכלפי חוץ צמיחתו אינה ניכרת. הבא מידי יום להתבונן על העץ לא יבחין בצמיחתו המתקדמת לאיטה, אך לאחר זמן לפתע מבחינים כי העץ גדל וגבהה קומתו. כמובן, שאין זה באמת מתרחש פתאום, זוהי תוצאתה של צמיחה יומיומית במשך חצי שנה או שנה, כפי הנדרש לעץ כפי תנאי גידולו. בדומה לכך, הורים המתבוננים על תינוקם הרך לא יבחינו בהתקדמותו מרגע לרגע, אבל כאשר מתבוננים באורך-רוח מבחינים שמילה הצטרפה למילה והנה בא היום והתינוק יודע לחבר מילה למילה ומתחיל לדבר. התקדמות אנושית אינה ניכרת ברגע אחד או ביום אחד אלא לאורך זמן³.

אנו חיים בעולם המושתת על דברים אלקטרוניים. התרגלנו לכך שדברים רבים מסביבנו מתרחשים ברגע אחד. משום כך, אנחנו טועים, במודע או שלא במודע,

³ עי' גם ב'עקידת יצחק' שער מ (פרשת בשלה) פרק ה: "ואיפשר שירמוז גם כן אל אופן ההדרכה וההגעה אל תקונם, ולזה הורה להם עץ 'כי האדם עץ השדה', וכמוהו לא יבוקש ממנו פריו המתוקן כי אם אחר העבודה, והעבודות הצריכות לו בענין הניכוש והעידור והזימור וזולתם".

¹ נדפסה בגנוזי הראי"ה חלק ד, עמוד 25. (מובא גם ב'לאמונת עתנו' חלק ג, עמוד יח.) הובאה בעבר ב'לבניינה של תורה' שיחה קצו ושיחה רה.

² דברים פרק כ, פסוק יט

לחשוב שגם האדם הוא כמין יצור דיגיטלי שניתן לשנותו ולתכנתו. (לעיתים ישנם בעלים המנסים לתכנת את נשותיהם, ישנם הורים המנסים לתכנת את ילדיהם. אולם, זה לא אפשרי, לפי שיצור אנושי הוא אינו מחשב ולא רובוט ולא שום דבר מכני כדוגמתו.) בשל כך אומר לו הרב: אל תצפה לראות את השינוי בדרך המורגש, בדרך המוחשית, ויש להוסיף: גם לא באופן מיידית!

ממשיך הרב: "הנני מלומד מניסיון, כי פעמים רבות יעברו זמן זמנים טובא" הרב, עם כל גדלותו מטל ינקותו, מעיד בפנינו שעלול לחלוף זמן מרובה – זמן חורף, זמן קיץ, ואולי אף חודשים ושנים ארוכות - "ואין הלב מרגיש מה שפעל ובמה הוסיף לקח, כשם שאין הילד מרגיש שהוא הולך וגדל. אבל מפרק לפרק" אחרי תקופה ארוכה "בא חזיון חדש, חדש לגמרי".

לאיזה ניסיון התכוון הרב? ברצונם של הורים צעירים וחסרי ניסיון לראות במהרה פירות חינוכיים מילדם, חושבים הם שניתן לקצור פירות חינוכיים תוך זמן קצר מאד ובאופן מוחשי. אמנם טעות בידם. נדרשת סבלנות. אכן, ילד זה הוא נפלא, הוא אולי נועד לגדולות, אמנם בינתיים הוא יעשה עוד שטויות רבות. אלא שבעודו תינוק עדיין לא באים אליו בטענות, אך האמנם כאשר כבר התבגר והפך לנער תמו הבעיות והדילמות? מכאן ואילך הכל יתנהל למישרין?! זו טעות של כולם ושל כולנו. גם כלפי עצמו האדם טועה, בכל תחומי חייו. הוא חושב שאפשר להתחתן ברגע, חושב שאפשר לחנך ברגע, חושב שאפשר לממש ברגע אחד הרבה דברים. אכן, אפשר להיות מיליונר ברגע, שהלוא ניתן

לזכות במפעל הפיס ובין רגע להפוך למיליונר, שהרי בגשמיות הדברים יכולים להיות מיידים. אולם ברוחניות אין כך פני הדברים, וגם לא בעולמה של הנפש.

לכן כתב הרב לאותו תלמיד: "הידיעות מתלקטות לאט לאט ומצטרפות לחשבון גדול" - עוד סדר, עוד לימוד בנושא זה ובנושא אחר, הולכים ומתקבצים לרכוש גדול. "הלימודים הנרדמים מאד חוזרים וניעורים", גם אם כשאדם למד לא היה ברור לו הדבר, הלימוד היה כעין בתרדמה מבחינתו, מכל מקום עם המשך לימוד הסוגיה או מתוך לימוד סוגיה נוספת מתברר לו פתאום גם הדבר הראשון שהוא לא הבין אותו בעבר, "וההבנה מתרחבת בהרחבה פנימית עד שהאדם ההוגה נעשה ברייה חדשה בע"ה".

הרב מסיים את דבריו: "זה יקרך גם אתה חביבי, אל תדאג כלל וכלל", זה יקרה גם לך.

פרי עמל המידות

הדבר נכון לעניין הלימוד, אבל לא פחות מכך הוא נכון, וחשוב שייאמר, גם לעניין עבודת המידות ותיקון הנפש. ישיבה אינה 'מכון ללימודים אסטרטגיים', ישיבה הינה מקום לעבודת ה'. עבודת ה' כוללת בתוכה: לימוד, עבודת המידות, עבודת התפילה ובניית קומה רוחנית. כל אלו הם תהליכים הלוקחים זמן. לכן כל עבודתנו הרוחנית מצריכה סבלנות מרובה. אמנם העובדה שלעיתים אנשים נשברים אינה נכונה דווקא בחיי הישיבה, אך מכיוון שבישיבה עובדים על הנפש, עובדים על דברים שאולי בעולם החיצוני לא עובדים עליהם, הדבר בולט יותר.

לעיתים קורה שאדם מחליט שיותר הוא לא ייכשל במשהו מסוים – לדוגמא: הוא מחליט שיותר לא ייכשל בכעס – וייתכן שכבר למחרת או יותר מכך שוב הוא נמצא באותו מקום, עם אותה טעות. מה קורה לאדם כזה? פעמים רבות הוא מרגיש שהוא אינו מסוגל להצליח, הוא חש שאין סיכוי, הוא מייאש את עצמו: "אני לא אשתנה, לא אעלה, לא אצליח לדעת, לא אצליח את זה ואת זה". אבל לאמיתו של דבר, ואני אפילו מעז לומר שיתכן שגם אחרי שהוא עבד במשך שנים על דבר הוא יאמר לעצמו: "אמנם, באמת לא השתחררתי מהדבר הזה לגמרי, אבל בתהליך של שנים השינוי המיוחל הולך וניכר".

קביעות בעבודת ה'

מכיוון ששישיבה היא מקום של אמת, חשוב לדעת את הדבר הזה. המצפה לשינויים מוחשיים ומיידיים, בכל הדברים, חי בעולם דמיוני-הוליוודי⁴. צריך עמל קבוע בלימוד, וכן צריך עבודה קבועה בתיקון המידות. שמעתי פעם ממו"ר הרב הדרי דבר נפלא מאד לגבי תפילה: תפילה היא כדוגמת קדיחת חור בקיר באמצעות מקדחה. המקדחה יוצרת את החור על ידי מקדח המסתובב סיבובים רבים במהירות גדולה מאד. אכן, לא רואים את זה, הדבר אינו ניכר, אך לאחר זמן קצר כבר עלה בידו של האוחז במקדחה ליצור חור בקיר. פעולה זו התרחשה על ידי סיבובים מרובים בזה אחר זה. ודאי שתפילתו של אדם פועלת, אך המעיין בתפילתו, הסובר

שמיד לאחר שסיים את תפילתו כבר יראה השינוי⁵, חי במצב של דמיונות. העולם אינו מתנהל באופן זה. לדוגמא, בעקבות זאת שאנו מתפללים "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" שוב ושוב, על ידי כך ביאת הגאולה הולכת ומתקדמת עד שייכון בית ה' בראש ההרים.

זהו המפתח להצלחה רוחנית: עבודה קבועה - קביעות בלימוד, קביעות בסדרים, יום אחרי יום, סדר אחרי סדר. התהליך הוא איטי ולאחר תקופה רואים פירות. אני אומר לכם לפי קטנותי: כאשר לפעמים מתבוננים על תלמידים בישיבה מדהים לראות עד כמה שאנשים מתקדמים וגדלים, איזו עבודה עצמית אדירה אנשים עשו לאורך זמן!

"רק כפי הזמן והדור"

לא ניתן להתעלם מנקודה נוספת. מי לנו בדורות האחרונים כאר"י הקדוש. האר"י הקדוש אמר לתלמידו, ר' חיים ויטאל, דבר שאם הוא היה נכון בשעתו היום הוא נכון על אחת כמה וכמה. מובא בכתבי האר"י⁶ שהאר"י הקדוש אמר לר' חיים ויטאל כך, וזהו דבר נפלא שחשוב לדעת: "אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם רק כפי הזמן והדור ההוא כי מעשה קטן מאד בדור הזה" – מדובר הלוא על דורו של האר"י, דור דעה! - "שקול כנגד כמה מצוות גדולות שבדורות אחרים קודמים"! דורנו הענק, דור הגאולה, עומד בניסיונות עצומים. אני משוכנע שנערי ובחורי דורנו ניצבים בפני ניסיונות שלא עמדו בפני

⁴ בישיבה לא רואים סרטים, מי שאינו מצליח להתאפק שילך אל מחוץ לשערי הישיבה וייצפה שם. בישיבה לא רואים סרטים, ישיבה היא מקום של עבודה, לא של בטלה! אלא שקשה להתאפק? מתמודדים – "היום לא הצלחתי ובע"ה מחר אצליח, מחרתיים אולי אכשל שוב ועוד ארבעה ימים אצליח". זה ממש הנושא שאנו עוסקים בו.

⁵ ברכות דף לב, עמוד ב: "כל המאריך בתפלתו ומעיין בה - סוף בא לידי כאב לב". פירש רש"י (ד"ה ומעיין): "מצפה שתעשה בקשתו על ידי הארכתו, סוף שאינה נעשית ונמצאת תוחלת ממושכת חנם, והיא כאב לב כשאדם מצפה ואין תאותו באה".

⁶ שער הגלגולים, הקדמה לח

בשולי הדברים

"פְּלָגֵי מַיִם לְבַּיִת מִלְכָּה בְּיַד ה'

ביום זה תתחלנה הבחירות בארצות-הברית. מה זה אומר לנו? האם זה כלל צריך להיות אכפת לנו? הגמרא ביבמות⁸ אומרת ש"אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיה, אינן מתברכות אלא בשביל ישראל", דהיינו כל התנועות שיש בעולם, כל מה שמתרחש בעולם הגדול, קשור מעשית לעם ישראל, גם אם הדבר אינו ניכר. הדבר מתאים לדברי הרב זצ"ל ב"אורות"⁹: "כנסת ישראל היא תמצית ההוויה כולה", בעומקם של דברים הכל מחובר בעצם אלינו. ממילא, כאשר מתרחשות בחירות בארה"ב, והלוא למושל בכיפה בארה"ב ישנה השפעה עולמית על יהדות העולם ועל מדינת ישראל, ודאי יש לזה שייכות אלינו. דבר זה מחייב אותנו להתבונן בעניין שאכן הדבר קשור אלינו באופן מיוחד, ובפרט לאור דברי חז"ל אלו. מעבר לכך, יש צורך להתפלל שרשב"ע יוביל דרך תוצאת בחירות אלו את טובת עם ישראל בכללו בעולם, ובפרט למדינת ישראל ולעם היושב בציון.

הדורות הקודמים. אמנם היה קשה להם מבחינה כלכלית, היה קשה יותר לחיות ולשרוד, אבל חושב אני שאף דור לפנינו לא עמד בפני סוג הניסיונות הרוחניים שעומד בהם דורנו. אם כן, אם האר"י הקדוש אומר לר' חיים ויטאל, שתורת הקבלה עברה דרכו: 'דע לך, לא מודדים לפי המעשה לבדו, אלא מודדים לפי חשבון כללי כפי המציאות', עד כמה עלינו להתמלא בכוחות מהידיעה זו, ולדעת את הערך שיש לכל דבר קטן ביותר שאנחנו מצליחים להתמודד איתו ולהתקדם בו.

מכאן עלינו ללמוד עד כמה עלינו להיות שמחים אחרי כל סדר שלמדנו וכל תפילה שהצלחנו להתפלל מהתחלה ועד הסוף! עד כמה עלינו להיות מאושרים מברכה אחת מתוך התפילה שהצלחנו להתכוון בה! אולי היא כמו התפילה של אברהם אבינו. על כן, צריכים אנו להתמלא באושר על כל התקדמות רוחנית, על כל התקדמות לימודית!

אספר סיפור אישי קטן. כשהייתי בשיעור ג' ניגשתי לרב הדרי ושאלתי אותו: איך מצליחים ללמוד את המהר"ל? אינני זוכר את תשובתו במלואה, אך זוכר אני את המשפט בו חתם את דבריו: "אל תוותר! תלמד וסוף הכבוד לבוא!" כך כותב גם הרב לאותו תלמיד: "למרחוק אנו צריכים לישא דעה, לתקווה של קיבוץ הגזן של ידיעה ושל גירסה, זמר בכל יום זמר בכל יום"⁷ - כמו בנטיעה כל זמירה קטנה מקדמת את הנטיעה הזו, "ואחר כך סוף הכבוד לבוא!"

⁹ אורות ישראל, פרק א, סעיף א, עמוד קלח

⁷ עי' סנהדרין דף צט, עמוד ב, ומהרש"א שם
⁸ דף סג, עמוד א

